

KARÁCSONY

1939 karácsonyán

Irta: Kalmár-Marón Ferenc

Sötét az éj, esillag se fénylik
Sóhaja támad messzi földnek.
Bábel népei jönnek... jönnek,
Bűnük, jajuk fölzug az égig:
Hol van a fény és hol van Isten?

Lenn az avar titkokat rejt még,
A megtépett fák félve sűgják:
Három Királyok régi útját
az új viharok eltemették...
Hol van az út és hol van Isten?

Alszik a Föld, senki se óvja,
Égi szemek nem őrzik álmát.
Hajnal jöttét hiába várják:
Mehalt az öröm hirhozója.
Hol van öröm és hol van Isten?

Ahol a Jóság útnak eredt,
megbocsátott és jövőt adott:
minden néma és minden halott,
a csönd honol Názáreth felett...
Hol az élet és hol van Isten?

Uttalan úton, komor sorban
a múlt és ma egyszerre lépett.
S minden élet halálra érett
az átkozott, bűnös Babylonban
Hol a jövő és hol van Isten?

Új forrást lelt az ősi átok,
Kisért a tegnapok regéje.
S ajándékkal lépnek eléje
új utakról az új királyok.
Hol az áldás és hol van Isten?

Lelkük föltépett útra kelve,
aranyba, vasba, vérbe mártva:
Ezt hozzák apró jászolába.
... S hallgat a Jóság Fejedelme.
Hol a béke és hol van Isten?

Uram légy itt!... mindenki lsson.
Az út fürödjek esillagfényben,
Ima szálljon a fényes éjben.
Legyen csönd. Hőesés. Karácsony...

Mert elmúlik a világ vétke
És szebb élet pihen a rögön,
Mert itt a fény, az út, az öröm,
Élet, jövő, áldás és béke
ha itt velünk, bennünk az Isten...

Dugonics András

születése 200-ik évfordulójának méltó és a maga nemében páratlan megünneplésére készül a szegedi Dugonics-Társaság

(A Deimagyarország munkatársától) Szeged művelt társadalma s vele az egész magyar irodalmi világ nagy ünnepségre készül. Az 1940-es szököévbén, amelynek küszöbén állunk, Dugonics András születésének második centennáriumát ünnepli a magyar irodalom. Az első magyar román, azaz mai értelemben vett regény megalkotója születésének kétszázszázéves fordulója alkalmából bizonyára mindenütt, ahová csak eljutott a magyar könyv, a magyar írás, megemlékeznek Dugonics Andrásról, a szegedi kegyesrendi tanárról. De az ünneplésekről mégis csak a szegedi Dugonics-Társaságnak jut ki az oroszlánrész, illetőleg az ünnepségek rendezéséből. Ez a közel ötven esztendeje működő irodalmi és újabban tudományos társaság országgraszáló, sőt or-

szághatárokon túl is érdeklődést keltő ünnepekre készül. Az irodalmi és kultúrhistoriai kiállítások között eddig páratlanul álló, rendkívül érdekes kiállítást készítenek elő. A kiállítás színhelye Szeged és anyaga fölölel mindent, ami vonatkozásban áll Dugonics András életével és munkásságával, sőt valósággal visszazavarásolja az első magyar regényíró korát, szokásaival, ruházatával, butoraival, furcsaságaival és levegőjével együtt.

A nagyműtű és értékes kulturális tevékenységet folytató Dugonics-Társaság elnökeivel: Várady Imre dr. egyetemi professzorral folytatunk beszélgetést a Dugonics-bicentennárium országos ünnepeivel kapcsolatban. Bevezettképpen néhány adatot kértünk a névadóját ünneplő társaságról s annak eddigi működéséről. Várady Imre dr. az alábbiakban nyilatkozott:

— A Dugonics-Társaság 1892-ben alakult meg Szegeden. A Kisfaludy-Társaság szabályzatát tette saját működésének alapjává és szigorúan csak irodalmi, irodalomtörténeti téren fejtett ki tevékenységet. Évenként átlag 8–10 fölolvasó-ülést rendezett kezdetben s ezeken az üléseken az ország minden jelentősebb költőjét és íróművészt igyekezett megszólaltatni. Vándorgyűléseket is rendezett a társaság, Budapest és a vidéki centrumok irodalmi élete közötti kapcsolatok kiépítése céljából s a világháború előtti régi időkben fiatal írók munkáinak kiadásával, irodalmi díjak kiadásával is hasznos szolgálatot tudott tenni a magyar kultúrának.

Várady professzor a továbbiakban a Dugonics-Társaság anyagi körülményeiről beszélt. Elmondotta, hogy a társaság tekintélyes vagyona, amely körülbelül 40.000 békebeli korona volt, hadikölcsönbe fektetve elértéktelenedett s azóta a társaság működése szükségszerűen szűkebb keretek közé szorult. Elveitől eltérően vendégeitől az utazási terhek személyes vállalását is kénytelen má már elfogadni és kiadványait redukálni. Vándorgyűlésekre a legritkábban vállalkozhat. Hogy ilyen anyagi nehézségek ellenére is célkitűzéseinek javarészt meg tudja valósítani, az elsősorban utolsóelőtti elnökének: Szalay Józsefnek, az országosan ismert literátus főkapitánynak érdeme, aki tekintélyes anyagi áldozatokat is hozott a társaság érdekében, amelyet széleskörű tudásával, emelkedett szempontjával, írói tevékenységével éppolyan hatásosan szolgált, mint kiterjedt ismerettségével az egész magyar nyelvterület írói között. Halála nagy veszteség volt a társaságra, amely hosszú ideig nem is tudott dönteni az elnöki tisztség betöltése felől. Alig egy esztendője egészítette ki újból tisztikarát a szegedi Dugonics-Társaság. A literátus főkapitány utóda Várady Imre dr. professzor lett, a szegedi tudományegyetem bölcsészeti karának dékánja, aki maga is kitűnő irodalmár és mindenképpen alkalmas erre a tisztségre.

— Tavaly novemberben tartott közgyűlésen határozta el a Dugonics-Társaság, hogy munkakörét kibővíti a szépirodalom területén túl olyan kulturális igények kielégítésével is, amelyek szolgálatára más szerv Szeged városában egyelőre nincsen. Programjára tűzte tehát történelmi és művészettörténeti, sőt zenei kérdések tárgyalását is, nagy súlyt akaráván helyezni a társadalom legkülönbözőbb rétegeinek a kulturális munkába való beszerzésére. Újból intenzívebbé akarjuk tenni ezenfölül az összeköttetést a fővárossal és a vidéki kulturális egyesületekkel — folytatja nyilatkozatát a Dugonics-Társaság elnöke, majd rátért az 1940-ben rendezendő Dugonics-ünnepekre.

Az érdekes kiállítás

— Dugonics András születésének második centennáriuma alkalmából nagyszabású Dugonics-kiállítást tervezünk, amelynek előmunkálatai már folyamatban is vannak. Ez az érdekes kiállítás a maga nemében, alighanem az első kísérlet Magyarországon és célja hogy az író alakja és munkássága köré megegyezzen az egész kor, szellemi, társadalmi, sőt gazdasági sajátosságaival együtt. Széleskörű anyaggyűjtéssel fogjuk bemutatni a Dugonics András származására és családjára vonatkozó dokumentumokat, élete minden állomásának materiális és szellemi környezetét, a gondolkodására és irodalmi munkásságára hatással volt szellemi áramlatok tényezőit, Dugonics saját kéziratot és nyomtatásban megjelent munkáit, a reávonatkozó irodalmat, Dugonics könyvtárát, a föltűnően szép számú Dugonics ikonográfiát — képeket, festményeket, karcolatokat róla — s végül Dugonics hatásának nyomait az irodalomban és a szellemi történet más ágában.

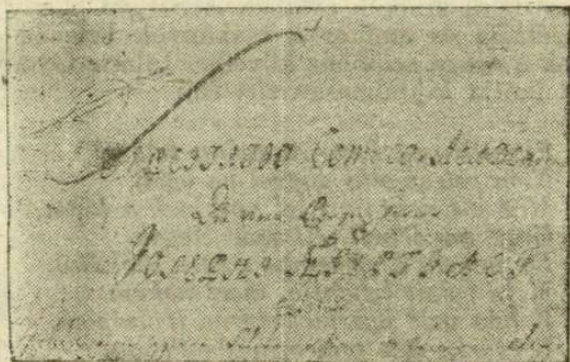
Az érdekes kiállítás keretében megkezdődik Szeged, Nagyszombat, Pest, Tata, Tétény, Vác, Privigye, egykorú, eddig ismeretlen térkép és metszete és ígensok korrajzi dokumentuma, amely ezáltal kerül először a nyilvánosság elé. De megismerkedhet a kiállítás látogatója a mindennapi élet milliójával is — kétszáz esztendő távlatából —, mert minden butor, kép és használati tárgy, amelynek keretébe a kiállítás beleilleszhető, szigorúan egykorú és a legkiválóbb művészi és iparművészeti szakértők állítják össze a kiállítás keretének anyagát.

Ismeretlen Dugonics-kéziratok

— A kiállításon kívül maradandó munkával is le akarja róni a társaság névadójának a megemlékezés obulusát — fejezte be nyilatkozatát Várady dr. professzor —; közel 500 oldalas kötetet rendezünk most sajtó alá, általános érdekből, de Dugonicsal kapcsolatban irodalmi kérdésekről. Kiadásra kerül ezenkívül Dugonics Andrásnak létéig hozzáférhetetlen kézírata is, amelyeknek

kultur történeti érdekességei sok meglepetést ígérnek.

A Dugonics-Társaság elnökétől Diósi Géza dr. kegyesrendi tanárhoz mentünk, hogy beletekintsünk Dugonics András két, legújabban fölledezett kéziratkötetébe, amelyek a jubiláris esztendőben kiadásra kerülnek. Két vastkos, viharvertkülsejű, öreg könyvet tesz elénk az asztalra Diósi Géza dr., a Dugonics-Társaság tagja és a legkitünőbb Dugonics-kutató, aki a két munkát jelenleg behatóan tanulmányozza és előkészíti a kiadásra. Az egyik kötet — Dugonics András jellegzetes kézírásával — 354 oldalon a magyar várak történetét tárgyalja különböző forrásmunkák felhasználásával. Így Rogerius: »Carmen miserabile«, Vály András, Istvánffy történeti munkája, Turóczy kronikája, Carolus Vindisch geográfiája, Bél Mátyás földrajzi munkája és Katona Dénes történelmi munkája nyomán írta meg Dugonics András 378 magyar vár történetét. »Aba-uj-vár« az első, miután pedáns módon betűrendben szedte a várakat és az utolsó Selmec, ugyanis csak az »S« betűig jutott el munkájában s így Szeged vára, szülőföldjének legendás, régi vára sem szerepet a könyvben. A történelmi munka címe latin:

Manuscriptum Originale de Arcibus Regni Hungar. relictum. Ab Andrea Dugonits Prof. Universitatis p. o. viszont az egész munkát magyar nyelven írta, nagy körültekintéssel, rengeteg forrásmunkára hivatkozva. Ezt az eddig ismeretlen Dugonics-kéziratot most vásárolta meg a szegedi Dugonics-Társaság, amikor a budapesti postakárékpénztár árverésén dobra került a néhány évvel ezelőtt elhunyt Szalay József, a Dugonics-Társaság egykori elnökének könyvtára.

A másik kéziratok kötetéről eddig a Dugonics-irodalom nem tudott, ezt véletlenül fedezték föl a csépai (Szolnok-megye) plébánia irattárában, ahová úgy került, hogy Dugonics András egyik unokaöccse: Benitzky Mórinc volt másfél évszázaddal ezelőtt a csépai plébános s ő őrizte meg könyvtárában nagybátyja ifjúkori munkáit. A kötet címe: »Dugonics Juventutis« s több latinnyelvű szentbeszéd és tudományos értekezés között magában foglalja Dugonics András első, magyar-

nyelvű szentbeszédét, amelyet a szegedi Szent György-templomban mondott el szüfői jelenlétében Péter-Pál ünnepén. Ezenkívül a kötet legértékesebb »lelete« Dugonics magyar nyelven írt iskoladrámája, amelynek eddig sem címét, sem tartalmát nem ismertük, csak annyit tudunk róla, hogy létezett, mert Dugonics valahol feljegyezte, hogy »Ezt a darabot előadták Szegeden, 1762-ben«. Az iskoladráma címe: »Egyiptomi József élete és viselt dolgai« és karénekekkel tündelt, verses formában tárgyalja József eladatását, átonfejlesztését, Jákob fiainak útját Egyiptomban, majd József di-esőségét a fáraó jobbján.

Sok irodalmi meglepetést, kultúrcsemegét ígér tehát Dugonics András születésének kétszáz- esztendő jubileuma Szegeden. Meg kell említenünk még hamarjában a 150 éves Etelekát is, az első élő Etelekát, akinek keresztnevele is a kiállítás kuriózitásai közé tartozik. Az Eteleka nevet ugyanis Dugonics András kreálta az Etele, vagy Etele Iérfinévből, de regényének nagy népszerűsége s az a hit, hogy ősmagyar női névről van szó egy évszázadon keresztül az Etelekák egész ármádiáját eredményezte... Beszélhetnénk még a finn vonatkozásokról is az első magyar regényben, az »Eteleka«-ban, ahol a hős, a karjel lovag az északi napfény dicső országából jött a magyar lánykát meghódítani... A többit azonban hadd mondja el a jövőévi nagyszabású kiállítás Dugonics András, az első magyar regényíró dicsőségére...

Csányi Piroska.

Régi idézet

Igensok angol lap idézte az utóbbi időben G. B. Shawnak egy cirkuszi előadásán elhangzott kijelentését. A kijelentés sok-sok évvel ezelőtt hangzott el az oroszianszelidítők mutatványával kapcsolatban. A londoni lapok annakidején megírták s most előszedték a poros fiókból.

— Sohasem becsültem sokra az oroszianszelidítők bátorságát — így kezdődik a nyilatkozat. — Ott benn a ketrebben erős vasrács védi őket az emberektől. Egy oroszian ugyanis nem olyan veszedelmes szörnyeteg. Nemesnek hősiességei és feigázási szándékai, politikai elvei, nem lovagiaskodik, nem rá tarti a származására, előlebb társadalmi állására, műveltségére, jó módorára; szóval semmi oka sincs arra, hogy mindent elpusztítson, amit nem tud fölfalul...